

Nader onderzoek ecologie Noordeindseweg 268 Berkel & Rodenrijs

Arnhem, 14 oktober 2019

Colofon

Titel	: Nader onderzoek ecologie
Subtitel	: Noordeindseweg 268 - Berkel & Rodenrijs
Projectnummer	: 19.006
Datum	: 14 oktober 2019
Veldonderzoek	: E.W.A. Janssen, T. Kooij, T. van de Zilver
Auteur(s)	: T. van de Zilver
Collegiale toets	: E.W.A. Janssen & T. Kooij
Opdrachtgever	: AGEL Adviseurs
Contactpersoon	: Joël Sips

Bezoekadres : Snelliusweg 40-18
Postcode : 6827 DH Arnhem
Telefoon : 026-2001900

info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza B.V. is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Wettelijk kader	5
2.1	Soorten	5
3.	Gebiedsbeschrijving	8
3.1	Gebiedsbeschrijving	8
3.2	Voorgenomen ingreep	10
4.	Onderzoeksmethode	11
4.1	Vleermuizen	11
4.2	Steenuilen	13
4.3	Huismussen	14
4.4	Kerkuilen	15
4.5	Huis- en boerenwaluw	15
4.6	Uitwerking en rapportage	16
5.	Resultaten	17
5.1	Vleermuizen	17
5.2	Steenuilen	18
5.3	Huismussen	18
5.4	Kerkuil	19
5.5	Huis- en boerenwaluwen	20
5.6	Algemene vogelsoorten	20
6.	Conclusies	23
6.1	Vleermuizen	23
6.2	Steenuilen	23
6.3	Huismussen	23
6.4	Kerkuil	23
6.5	Huis- en boerenwaluw	23
6.6	Algemene vogelsoorten	23
	Bronnen	24
	Literatuur	24
	Websites	24

1. Inleiding

Men is voornemens een melkveeboerderij aan de Noordeindseweg 268 in Berkel & Rodenrijs te slopen om ruimte te maken voor nieuwbouw. Ook enkele bomen en struiken zullen worden gekapt.

In de voorafgaande quickscan (Ekoza BV, 2018, rapportnr. 18.231) werd een beoordeling gegeven over de huidige en potentiële aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren, en de verwachte effecten van de werkzaamheden op deze soorten. Tijdens dit onderzoek werd de inschatting gemaakt dat verschillende vogel- en vleermuissoorten een verblijfplaats kunnen hebben in de boerderij.

Alle vleermuissoorten in Nederland zijn wettelijk beschermd. Vleermuizen kunnen onder andere hun verblijfplaats hebben op zolders, in spouwmuren, nissen en kieren in muren, onder daklijsten en achter vensterluiken. Nader onderzoek is daarom noodzakelijk om te bepalen of vleermuizen aanwezig zijn en gebruik maken van de boerderij of de directe omgeving.

Ook nesten van diverse vogelsoorten zijn wettelijk jaarrond beschermd. Zowel de kerkuil, steenuil, huismus, huiszwaluw en boerenzwaluw kunnen in de woonboerderij en de melkstal een nest hebben.

Indien vleermuizen of zwaar beschermde vogels voorkomen zullen de effecten van de werkzaamheden op deze soorten worden beoordeeld. Als er negatieve effecten te verwachten zijn, volgt een afweging of een ontheffing van de verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming nodig is.

In hoofdstuk 2 staat het wettelijke kader uiteengezet, waaraan getoetst dient te worden. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het onderzoeksgebied en de voorgenomen ingrepen. Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van de onderzoeksmethodes die gebruikt zijn. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek besproken en getoetst aan de Wet natuurbescherming. Tenslotte zijn in hoofdstuk 6 de conclusies en aanbevelingen gegeven.

2. Wettelijk kader

Sinds 1 januari 2017 is de nieuwe Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt 3 wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Het bevoegd gezag komt bij de provincies te liggen. De Rijksoverheid blijft verantwoordelijk voor handelingen en projecten in gebruik, beheer of aanleg door het rijk, zoals hoofdwegen, spoorwegen, hoofdvaarwegen, waterkeringen, militaire terreinen, gastransportnet, hoogspanningsleidingen, delfstoffen, kustlijn, bepaalde visserij etc.

De Wet natuurbescherming is gericht op de bescherming van:

- Natura 2000-gebieden
- Soorten
- Houtopstanden

Dit onderzoek heeft enkel betrekking op soorten: vogels en vleermuizen. In dit hoofdstuk is daarom ook alleen de soortenbescherming uit de Wet natuurbescherming uitgelicht.

2.1 Soorten

Onder de Wet natuurbescherming geldt een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren.

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes:

- soorten van de Vogelrichtlijn
- soorten van de Habitatrichtlijn
- overige soorten

Vogelrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Vogelrichtlijn vallen alle van nature in Nederland in het wild levende vogels. Ingevolge artikel 3.1 is het verboden om:

1. Opzettelijk vogels te doden of te vangen;
2. Opzettelijk vogelnesten, -rustplaatsen en -eieren te vernielen of te beschadigen of vogelnesten weg te nemen;
3. Eieren van vogels te rapen en deze onder zich te hebben;
4. Opzettelijk vogels te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Habitatrichtlijnsoorten

Onder de soorten van de Habitatrichtlijn vallen soorten die genoemd zijn in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn. In de Bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.5 (Bern bijl. II, Bonn bijl. I) verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Opzettelijk dieren te verstoren;
3. Opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen;
4. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
5. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken, te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Wat betreft deze soorten is het ingevolge artikel 3.6 (Bern bijl. I en II, Bonn bijl. I) verboden om dieren of planten te verkopen, te vervoeren voor verkoop, te verhandelen, te ruilen of te koop of te ruil aan te bieden, tenzij het gaat om aantoonbaar gefokte of gekweekte dieren of planten.

Andere soorten

Onder het beschermingsregime andere soorten vallen soorten waarvoor er geen Europese verplichting tot bescherming is. Dit zijn soorten die vanuit nationaal belang extra bescherming behoeven.

De beschermde status van soorten kan per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. In dit geval gaat het om de provincie Zuid-Holland.

Ingevolge Wet natuurbescherming artikel 3.10 is het verboden om:

1. Opzettelijk dieren te doden of te vangen;
2. Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen;
3. Opzettelijk planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied te plukken te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Artikel 1.11 Wet natuurbescherming voorziet in een algemene verplichting voor eenieder om voldoende zorg te dragen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Het betreft bovendien niet alleen dieren en planten van soorten waarvoor de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn specifieke beschermingsmaatregelen eisen, maar alle in het wild levende dieren en planten.

De zorgplicht is als een open norm geformuleerd in het eerste lid van artikel 1.11. In het tweede lid wordt de zorgplicht iets geconcretiseerd door te bepalen dat de zorgplicht in elk geval inhoudt dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:

- dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
- indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
- voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Voor de bescherming van dieren en planten van soorten waarvoor geen specifiek beschermingsregime geldt op grond van hoofdstuk 3, heeft de zorgplicht zelfstandig betekenis.

Jaarrond beschermde nesten

Nesten van vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd, de nesten van soorten in categorie 5 zijn beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn.

Categorieën:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen

3. Gebiedsbeschrijving

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied betreft een leegstaande boerderij en het erf aan de Noordeindseweg te Berkel en Rodenrijs. Het plangebied bestaat uit een woonboerderij met aangelegen melkschuur. Verder staan op het terrein een vrijstaande kapschuur en diverse bomen en struiken. In figuur 1 is de globale ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied (rood gemarkeerd).

De boerderij ligt binnen de bebouwde kom, aan de noordzijde van Berkel en Rodenrijs. De directe omgeving is redelijk gevarieerd: in de omgeving zijn zowel landbouw, glastuinbouw, nieuwbouw, oudbouw als natuurgebieden te vinden.

De woonboerderij heeft een zolder. Hetzelfde geldt voor een deel van de aangebouwde melkschuur. De dakbedekking van de melkschuur bestaat deels uit asbest platen. De vrijstaande kapschuur op het terrein heeft een half-open constructie van steen en metaal.

Het terrein is deels verhard met asfalt en betonplaten. De rest van het plangebied bestaat vooral uit braakliggend terrein. In de tuin aan de straatkant ligt een kleine vijver. Figuur 2 geeft een impressie van het plangebied.

Figuur 2. Impressie van het plangebied en de directe omgeving.

3.2 Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens om 3 woningen op locatie te realiseren. Om hier ruimte voor te maken zal al de bestaande bebouwing worden gesloopt en zullen ook enkele bomen en struiken binnen het plangebied worden verwijderd. Figuur 3 geeft een impressie van de beoogde ontwikkelingen. De kapschuur zal een jaar later worden verwijderd.

Figuur 3. Conceptweergave van de geplande ontwikkelingen binnen het plangebied. De nieuwe kavels en woningen zijn over de huidige situatie ingetekend.

4. Onderzoeksmethode

Iedere dier- en plantengroep heeft zijn eigen methode van inventarisatie om een zo goed mogelijk beeld te verkrijgen van de betekenis van het gebied voor de betreffende soorten of groepen:

- Vleermuizen zijn beschermde soorten die onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Bijlage II van het Verdrag van Bern en Bijlage I van het Verdrag van Bonn vallen.
- Nesten van de steenuil zijn jaarrond beschermd (categorie 1).
- Nesten van de huismus zijn jaarrond beschermd (categorie 2).
- Nesten van de kerkuil zijn jaarrond beschermd (categorie 3).
- Nesten van de huis- en boerenzwaluw zijn jaarrond beschermd (categorie 5).

4.1 Vleermuizen

Vleermuizen kunnen over het algemeen worden ingedeeld in gebouwbewonende en boombewonende soorten, hoewel dit gedurende het jaar kan veranderen. Soorten die worden aangemerkt als gebouwbewoners zijn onder andere laatvlieger, meervleermuis en gewone dwergvleermuis. Deze soorten verblijven meestal in de spouwmuren van gebouwen, maar soms ook onder bijvoorbeeld daklijsten en achter vensterluiken. Soorten die worden aangemerkt als boombewoners zijn rosse vleermuis en watervleermuis. Deze soorten verblijven meestal in verlaten spechtenholten of in holten die zijn ontstaan door rotting na het afbreken van een tak.

In de winter maken vleermuizen van meerdere objecten gebruik die als verblijfplaatsen kunnen dienen, deze plekken moeten koel en vorstvrij zijn. Watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis overwinteren in mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

De vrouwtjes vormen aan het begin van de zomer kraamkolonies in daarvoor geschikte verblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen leven hierbij meestal in groepen (kolonies) in de spouwmuren van gebouwen. Een soort als gewone grootoorvleermuis heeft een voorkeur voor grote open ruimtes zoals een kerkzolder. De kolonies van watervleermuis en rosse vleermuis zijn tijdens de kraamtijd vaak te vinden in verlaten spechtenholten of in hopen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn.

Inventarisatie

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd op basis van het vigerende vleermuisprotocol 2017 van het Netwerk Groene Bureaus (waarbij Ekoza B.V. is aangesloten). Onderzoek uitgevoerd volgens het protocol geeft de meeste zekerheid op voldoende onderbouwing van een eventuele ontheffingsaanvraag. Het bevoegd gezag toetst hierop.

In dit protocol staat beschreven dat 75% van het plangebied overzien moet kunnen worden bij avond/nachtbezoeken in de kraam/zomerperiode. Omdat de dieren bij het uitvliegen meteen wegvliegen is deze richtlijn opgesteld zodat het uitvliegen zo nauwkeurig mogelijk in kaart gebracht wordt. Het veldwerk is te voet uitgevoerd waarbij het gehele plangebied binnen enkele minuten door één persoon voor 100% bekeken kon worden.

Tijdens de ochtend blijven vleermuizen een tijdje zwermen voor hun verblijfplaats voordat ze naar binnen gaan. Omdat het zwermen meer tijd in beslag neemt dan het uitvliegen in de avond, kan een waarnemer in de ochtend een groter gebied overzien door rond te lopen of te fietsen. In de ochtend kan het plangebied voor één waarnemer dan ook een groter gebied betreffen met overzichtelijke gebouwen die dicht bij elkaar liggen. In dit geval was het onderzoeksgebied tijdens de avondbezoeken en het ochtendbezoek gelijk.

Volgens het vleermuisprotocol zijn in de kraamperiode minimaal 2 veldbezoeken noodzakelijk. Om een goed overzicht te krijgen van de kraam- en zomerverblijfplaatsen zijn twee avondbezoeken en één ochtendbezoek voor het plangebied uitgevoerd.

In de paarperiode wordt er niet gezocht naar uitvliegende vleermuizen. In plaats daarvan wordt er, wanneer het al donker is, vanaf een uur na zonsondergang gezocht naar roepende vleermuizen die de hele nacht roepen om vrouwtjes te lokken. Gewone dwergvleermuizen vliegen hierbij rondjes bij de verblijfplaats, terwijl ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis vaak vanuit hun verblijfplaats roepen. Een roepende vleermuis betekent een paarverblijfplaats in het gebouw waar de vleermuis de hele tijd voor vliegt of vanuit roept.

Het onderzoek naar verblijfplaatsen is uitgevoerd door middel van in totaal 5 veldbezoeken. De onderzoeken in mei tot en met juli zijn gericht op het vinden van kraamverblijfplaatsen en zomerverblijfplaatsen. De onderzoeken die in augustus en september zijn uitgevoerd zijn gericht op het opsporen van paarverblijfplaatsen. Voor de inventarisatie is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Petterson D240x). De veldbezoeken zijn uitgevoerd bij geschikt vleermuisweer. In tabel 1 zijn de weersomstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Tabel 1. Bezoekdata en weersomstandigheden tijdens de vleermuis-inventarisatie.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang of opkomst	Weersomstandigheden (temp, wind, bewolking, luchtvochtigheid)			
1	15 mei 2019	21:20-23:30	21:29	14°C	20 km/u (NO)	10%	42%
2	18 jun 2019	21:50-23:59	22:05	20°C	13 km/u (NO)	80%	72%
3	29 mei 2019	3:20-5:25	5:25	8°C	5 km/u (ZO)	0%	91%
4	24 aug 2019	0:05-2:10	n.v.t.	18°C	10 km/u (O)	0%	75%
5	20 sep 2019	21:30-23:30	n.v.t.	14°C	14 km/u (O)	0%	67%

4.2 Steenuilen

De steenuil komt vooral voor in kleinschalige cultuurlandschappen met een variatie aan houtwallen, heggen, weitjes en knoestige bomen. In grootschalige landbouwgebieden komt hij ook voor, maar is hij afhankelijk van gevarieerde erven bij boerderijen of vrijstaande huizen. Het jachtgebied van de steenuil bestaat uit open terrein waar het gehele jaar lage vegetatie aanwezig is. Ook moeten er voldoende zitplaatsen op één tot anderhalve meter hoogte zijn om vanuit te jagen. In de buurt van het jachtgebied moeten schuilplaatsen en broedholen aanwezig zijn in bijvoorbeeld oude bomen, schuren en gebouwen. De steenuil verblijft het gehele jaar in zijn territorium. De voortplantingsperiode begint met een baltsperiode die afhankelijk van de winter in januari – februari begint. In het najaar verlaten de jongen het territorium van de ouders. De steenuil broedt voornamelijk in natuurlijke holtes van bomen van vooral oude fruitbomen en knotwilgen. Soms gebruikt de steenuil ook rustige hoekjes of nissen van gebouwen, schuren, zolders of speciale nestkasten om op of in te broeden.

Inventarisatie

Het onderzoek naar de steenuil is uitgevoerd volgens het kennisdocument Steenuil (BIJ12). De optimale periode om de aanwezigheid van steenuilen aan te tonen is 15 februari tot en met 15 april. De inventarisatie kan het best plaatsvinden bij goede weersomstandigheden in de avondschemer, vanaf een half uur na zonsondergang tot middernacht of in de ochtend vanaf anderhalf uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst.

Steenuilen reageren vaak op baltsroepen van andere soortgenoten in de buurt om hun territorium aan te geven. Tijdens het onderzoek is de baltsroep van steenuilen afgespeeld om reactie van steenuilen in de buurt uit te lokken. Steenuilen kunnen enkele honderden meters van hun nestlocatie aanwezig zijn. In tabel 2 zijn de weersomstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Tabel 2. Bezoekdata en weersomstandigheden tijdens de steenuil-inventarisatie.

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsondergang of opkomst	Weersomstandigheden (temp, wind, bewolking, luchtvochtigheid)			
1	4 mrt 2019	19:30-20:00	18:27	8°C	25 km/u (ZW)	100%	75%
2	28 mrt 2019	20:15-20:45	19:08	10°C	5 km/u (NW)	80%	90%
3	8 apr 2019	21:15-21:50	20:27	10°C	13 km/u (NW)	30%	95%

4.3 Huismussen

De huismus zoekt nestgelegenheid in holtes van gebouwen, meestal onder de dakpannen. Daar broedt de huismus in kleine tot middelgrote kolonies vanaf half april tot en met augustus, waarbinnen 2 tot 3 legsels zijn. Huismussen komen niet verder dan enkele honderden meters vanaf de broedplaats en ook jonge dieren in het stedelijk gebied blijven binnen 2 kilometer van de nestplaats waar ze opgegroeid zijn.

Naast geschikte broedplaatsen dient voldoende voedsel aanwezig te zijn in de vorm van zaden, bessen, bloemknoppen en broodkruimels. De jongen worden gevoerd met insecten. Bij het zoeken naar voedsel is de aanwezigheid van schuil- en vluchtmogelijkheden van groot belang. Bij voorkeur bestaat de dekking uit stekelige struiken, en groenblijvende begroeiing tegen gevels.

Inventarisatie

Het onderzoek naar de huismus is uitgevoerd volgens het kennisdocument Huismus (BIJ12). Huismussen zijn koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden, die daarin zeer honkvast zijn en afhankelijk zijn van bebouwing en het biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en in beperkte mate beschikbaar.

Voor het vaststellen van broedgevallen van de huismus is op territoriumgedrag en nest-indicerend gedrag gelet. Dit kan zijn: het vertonen van baltsgedrag (bijvoorbeeld zingende mannetjes), de aanwezigheid van een paartje bij een potentiële nestplaats of het transport van nestmateriaal. Als de jongen geboren zijn, wijst ook het transport van voedsel of ontlastingpakketjes op een nestlocatie.

De veldbezoeken zijn vanaf 1 uur na zonsopkomst van start gegaan: dan zijn huismussen het meest actief. In de loop van de ochtend neemt de zangactiviteit af. De veldbezoeken zijn zoveel mogelijk uitgevoerd tijdens goede weersomstandigheden, zoals rustig, zonnig weer met gemiddelde temperaturen. Onder dergelijke omstandigheden worden de beste resultaten verwacht. Ook een hoge luchtvochtigheid of lichte motregen bij zacht, windstil weer kunnen gunstig zijn voor de zangactiviteit. In tabel 3 zijn de weersomstandigheden ten tijde van het veldbezoek weergegeven.

Tabel 3. Bezoekdata en weersomstandigheden tijdens de huismus-inventarisatie

Bezoek	Datum	Tijd	Zonsopkomst	Weersomstandigheden (temp, wind, bewolking, luchtvochtigheid)			
1	2 apr 2019	8:10-9:20	7:10	9°C	12 km/u (N)	50%	76%
2	7 mei 2019	8:30-10:00	5:56	10°C	3 km/u (Z)	25%	74%

Twee veldbezoeken in de periode april tot half mei zijn voldoende om de aan- of afwezigheid van huismussen vast te stellen.

4.4 Kerkuilen

De kerkuil komt voor in cultuurlandschap met gras- en bouwlanden met aan de grenzen kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. In bossen komen ze nauwelijks voor. Ze broeden in hoge, donkere en tochtvrije delen van boerenschuren, kerken, kastelen en torens. Meestal broeden ze in nestkasten die in deze gebouwen zijn geplaatst. Soms wordt een holle boom gebruikt als nestlocatie. Het nest wordt van februari tot half augustus gebruikt. Ook hebben kerkuilen rustplaatsen in de omgeving van hun nestplaats. Kerkuilen blijven hun hele leven in hetzelfde gebied. Enkel slechte weersomstandigheden of schaarste aan voedsel in de winter zorgen voor zwervgedrag. Kerkuilen zijn 's nachts actief en verlaten hun roestplaats vanaf een uur na zonsondergang. Ze jagen door laag te vliegen via vaste routes, biddend, vanaf zitplekken zoals hekpalen of kilometerpaaltjes langs wegen of vanaf laaghangende takken van bomen. Het foerageergebied kan gedeeld zijn met andere kerkuilen, maar bij hun nestplaats zijn ze erg territoriaal.

Inventarisatie

Het onderzoek naar de kerkuil is uitgevoerd volgens het kennisdocument Kerkuil (BIJ12). De optimale periode om de aanwezigheid van kerkuilen aan te tonen is begin februari tot en met half oktober. Door middel van 3 veldbezoeken 's avonds en 's nachts bij goede weersomstandigheden in deze periode kan de aan- of afwezigheid worden aangetoond.

Kerkuilen reageren niet op het afspelen van baltsroep. Kerkuilen kunnen enkele honderden meters van hun nestlocatie aanwezig zijn. Tijdens elke ronde van de vleermuis- en steenuil-inventarisatie is ook gelet op de kerkuil. De weersomstandigheden van deze bezoeken zijn terug te vinden in tabel 1 en 2.

Daarnaast is ook gezocht naar sporen die duiden op een nestplek, zoals braakballen of krijtsporen. Verder is er navraag gedaan bij de directe burens en bij de lokale uilenwerkgroep.

4.5 Huis- en boerenwaluw

De boerenwaluw nestelt voornamelijk in boerenland, met een voorkeur voor stallen en loodsen waar ze makkelijk in en uit kunnen vliegen. De boerenwaluw broedt in kolonies in de periode mei tot en met augustus. Nesten worden gemaakt van klei en worden meestal tegen randen en richels in schuren en stallen onder daken bevestigd. Voedsel bestaat voornamelijk uit insecten welke in de lucht worden gevangen. In september en oktober trekt de soort naar West- en Centraal-Afrika.

In tegenstelling tot de boerenwaluw maakt de huiswaluw zijn nest meestal aan de buitenkant van bebouwing, bijvoorbeeld onder uitstekende delen van schuren, bruggen en woningen. De broedperiode loopt van mei tot september. De huiswaluw eet insecten die meestal op grotere hoogte gevangen worden dan waar de boerenwaluw jaagt. Ook de huiswaluw trekt tussen augustus en oktober naar West- en Centraal-Afrika.

Inventarisatie

Het onderzoek naar de huis- en boerenwaluw is uitgevoerd volgens de telrichtlijnen van SOVON. Van mei tot en met juli zijn de woonboerderij, de stal en de kapschuur tweemaal gecontroleerd op aanwezige nesten. Dit vond plaats tijdens droog en zonnig weer. Ook op rondvliegende vogels is gelet.

De veldbezoeken zijn gecombineerd met die van de 2^e huismusronde (7 mei 2019) en een uur voor zonsondergang voorafgaand aan de 2^e vleermuisronde (18 juni 2019).

4.6 Uitwerking en rapportage

Onderzocht wordt of de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden, een ontheffing noodzakelijk is en of daaruit voortvloeiende verplichtingen in de vorm van mitigatie of compensatie noodzakelijk zijn.

5. Resultaten

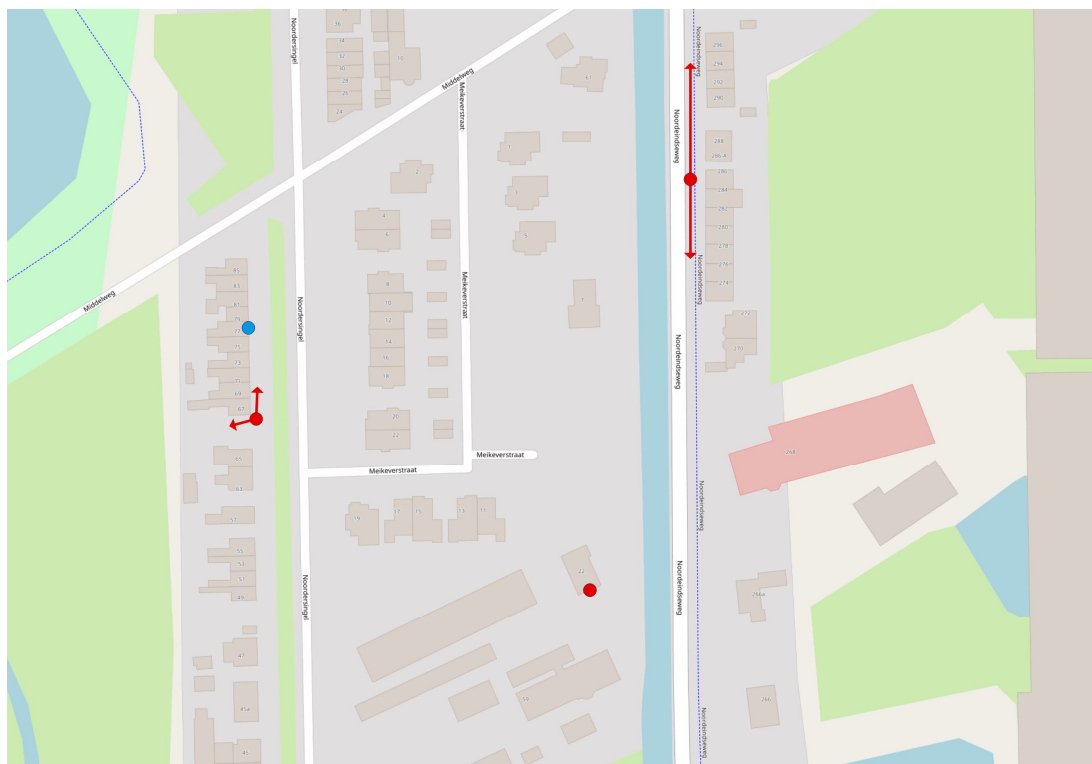
5.1 Vleermuizen

Kraamperiode

In de kraamperiode zijn geen kraam- of zomerverblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Wel zijn op en rond het plangebied passerende en foeragerende gewone en ruige dwergvleermuizen waargenomen, voornamelijk in de voortuin en boven het kanaal langs de weg. Deze foeragerende vleermuizen leken vooral te komen uit de richting van de huizenblokken ten noorden van het plangebied. Ook is een enkele passerende rosse vleermuis gehoord.

Paarperiode

De mannetjes van de gewone dwergvleermuizen brengen hun sociale (paar)roep meestal niet vanuit hun verblijfplaats maar vliegend ten gehore. Zij blijven meestal binnen een straal van 200 meter van de paarverblijfplaats. Tijdens de paarperiode zijn binnen het plangebied geen paarverblijfplaatsen vastgesteld. Wel zijn in de directe omgeving van het plangebied enkele paarverblijfplaatsen gevonden (fig. 4).

Figuur 4. Locaties van waargenomen paarverblijven. Pijlen geven vliegrichtingen aan en geven een ruwe indicatie van de gevonden paarterritoria. Rood zijn gewone dwergvleermuizen, blauw ruige dwergvleermuizen.

Zwermgedrag dat duidt op mogelijke winterverblijven is in de omgeving niet waargenomen. Ook de foerageeractiviteit ten opzichte van de kraamperiode bleef onveranderd. Dezelfde foerageergebieden werden door ongeveer dezelfde hoeveelheid vleermuizen aangedaan.

Effectenbeoordeling

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld binnen het plangebied. Ook was er geen sprake van essentiële vliegroutes of foerageergebieden. Geschikt foerageergebied zal in de toekomstige situatie (tuinen) blijven bestaan. De overige vastgestelde verblijfplaatsen bevinden zich buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. De werkzaamheden kunnen zonder negatieve gevolgen voor vleermuizen worden uitgevoerd.

5.2 Steenuilen

In de avondschemer is er gezocht/geluisterd naar de aanwezigheid van de steenuil. Dit is onder andere gedaan door de baltsroep van de steenuil af te spelen en te luisteren naar een eventuele reactie. Tijdens het onderzoek is geen steenuil gezien of gehoord.

Effectenbeoordeling

Er is geen activiteit van de steenuil waargenomen in het plangebied. Ook sporen zijn niet gevonden. Negatieve gevolgen van de werkzaamheden op steenuilen kunnen worden uitgesloten.

5.3 Huismussen

In het plangebied zijn geen nesten van huismussen vastgesteld. Een keer zijn twee mussen op het dak van de woonboerderij waargenomen, maar deze vlogen na 3 minuten zuidwaarts. Binnen het erf zijn geen broedverdachte mussen aangetroffen. Wel zijn in de directe omgeving van het plangebied enkele nestlocaties vastgesteld (fig. 5).

Figuur 5. Gevonden nestlocaties van huismussen in de omgeving van de boerderij.

Effectenbeoordeling

Huismussen maken het gehele jaar door gebruik van hun verblijfplaats. In de periode maart t/m september gebruiken huismussen hun verblijfplaats als nest en van december t/m februari gebruiken ze hun verblijfplaats als schuilplaats tegen de kou. De periodes kunnen verschillen vanwege veranderende weersomstandigheden. De minst kwetsbare periode en dus de periode waarin het beste gewerkt kan worden nabij verblijfplaatsen van huismussen is in oktober en november.

Binnen het plangebied zijn geen nesten van huismussen aangetroffen. Foerageergebied voor huismussen zal voldoende aanwezig blijven na de nieuwbouw. Gevonden nesten bevinden zich buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden. De werkzaamheden kunnen zonder negatieve effecten voor de huismusverblijfplaatsen in de omgeving worden uitgevoerd.

5.4 Kerkuil

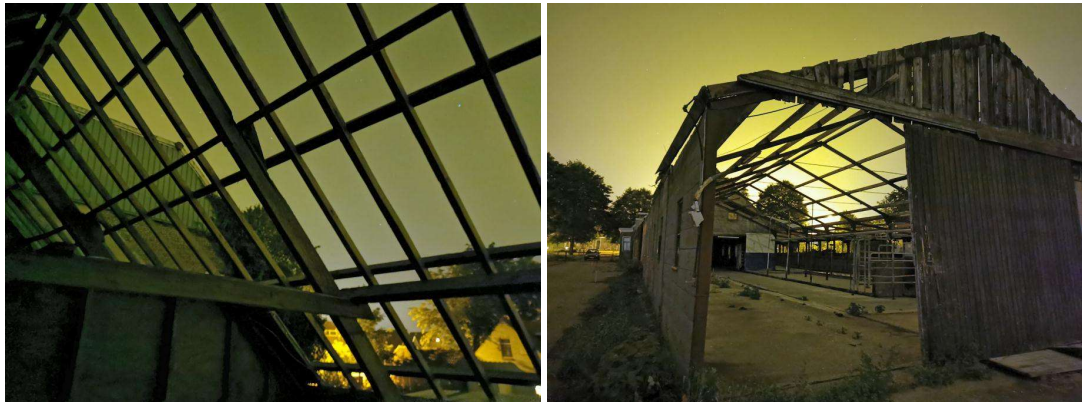
Voor aanvang van het veldwerk is bij omwonenden geïnformeerd of er waarnemingen bekend zijn van uilen op het erf. Waarnemingen van een uil op het terrein zijn inderdaad bekend, maar deze was niet op soort te brengen.

Vervolgens is er gezocht naar sporen, zoals uilenballen, veren en prooiresten. Op de zolder van de boerderij zijn uilenballen en veren aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van een kerkuil (fig. 6). Gedurende het onderzoek is gelet of er ook nieuwe verse sporen werden aangetroffen. Dit was inderdaad het geval. De zolder is een actieve verblijfplaats. In hoeverre hier sprake is van een roestplaats of van een nest is niet bekend.

Figuur 6. Sporen van een kerkuil op de zolder van de boerderij. Door oude sporen aan de kant te vegen worden verse sporen beter zichtbaar.

Gedurende het onderzoek is ook een camera op de zolder geplaatst. Echter, kort hierna is door de uitvoerder het uit asbest bestaande dak van de boerderij verwijderd (fig. 7). Zowel de camera als de sporen lieten sindsdien geen activiteit van de kerkuil meer zien.

Figuur 7. Het verwijderde dak, zoals aangetroffen gedurende het onderzoek.

Effectenbeoordeling

Kerkuilen zijn zeer honkvast en gebruiken de verblijfplaatsen binnen het territorium jaarrond. De voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en beperkt beschikbaar. Door het verwijderen van het dak is een beschermde verblijfplaats verloren gegaan.

5.5 Huis- en boerenzwaluwen

Gedurende het onderzoek zijn op enige hoogte boven het plangebied enkele foeragerende huiszwaluwen waargenomen. Binnen het plangebied zijn echter geen sporen of indicaties aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van nesten van huis- en boerenzwaluwen.

Effectenbeoordeling

Er zijn geen nesten van zwaluwen aangetroffen binnen het plangebied. Foerageergebied wordt door de werkzaamheden niet aangetast. De werkzaamheden hebben geen gevolgen voor deze soorten.

5.6 Algemene vogelsoorten

In de schuur en in de stal zijn enkele niet-jaarrond beschermde nesten aangetroffen (fig. 8). Het gaat hier om verlaten nesten van houtduiven en merels of zwarte roodstaarten. Gedurende het broedseizoen waren deze nesten niet in gebruik.

Figuur 8. Voorbeelden van verlaten nesten binnen het plangebied.

Daarnaast zijn in het broedseizoen ook enkele actieve nesten gevonden van algemeen voorkomende soorten (fig. 9). Actieve nesten mogen niet worden aangetast, jaarrond beschermd of niet. Dit geldt voor alle vogelsoorten. Het ging om nesten van de koolmees, heggenmus, zwartkop en fazant, welke zich in de struiken rond de boerderij bevonden. Daarnaast bevond zich een kauwennest in de schoorsteen.

Figuur 9. Voorbeelden van actieve nesten binnen het plangebied: koolmees, heggenmus, fazant, kauw.

Tijdens het broedseizoen zijn de meeste struiken op het terrein gerooid (fig. 10), waardoor deze nesten (op het kauwennest na) verloren zijn gegaan.

Figuur 10. Het plangebied na verwijdering van de meeste struiken en enkele bomen.

Effectenbeoordeling

Er bevonden zich enkele nesten binnen het plangebied die gedurende het broedseizoen beschermd zijn. Deze zijn verloren gegaan.

6. Conclusies

De Wet natuurbescherming is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Niet alleen de instandhouding van verblijfplaatsen is van belang, maar ook de instandhouding van het leefgebied. Te allen tijde dient men de zorgplicht in acht te nemen. Deze zorgplicht houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moet worden voorkomen. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet.

6.1 Vleermuizen

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld binnen het plangebied, waardoor een negatief effect op vleermuizen is uitgesloten. Ook foerageergebied blijft behouden. Een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.2 Steenuilen

Er zijn geen steenuilen in het plangebied of de directe omgeving vastgesteld, waardoor een negatief effect van de werkzaamheden op steenuilen is uitgesloten. Een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.3 Huismussen

Er zijn geen huismusnesten vastgesteld binnen het plangebied waardoor een negatief effect van de werkzaamheden op huismussen is uitgesloten. Foerageergebied blijft in de nieuwe situatie behouden. Een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.4 Kerkuil

Er is een verblijfplaats van de kerkuil vastgesteld binnen het plangebied. Vanwege het aanwezige asbest heeft men besloten om het dak vroegtijdig te verwijderen, zonder het ecologisch onderzoek af te wachten en zonder over de noodzakelijke ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming te beschikken. De Wet natuurbescherming is hiermee overtreden. Ook zijn er geen passende compenserende/mitigerende maatregelen genomen die voor een ontheffing vereist zijn. Overleg met een ecooloog heeft niet plaatsgevonden. Geadviseerd wordt om alsnog een ontheffing aan te vragen en mitigerende maatregelen te nemen, bijvoorbeeld door het plaatsen van twee uilenkast in de nieuwbouw of omgeving.

6.5 Huis- en boerenwaluw

Er zijn geen nesten van huis- en boerenwaluwen binnen het plangebied waardoor een negatief effect van de werkzaamheden op zwaluwen is uitgesloten. Een ontheffing in het kader Wet natuurbescherming is niet nodig.

6.6 Algemene vogelsoorten

In de voorafgaande quickscan werd aangeraden om bomen en struiken buiten het broedseizoen te verwijderen. Toch heeft dit zonder nadere controle, en zonder overleg met een ecooloog in het broedseizoen plaatsgevonden, waardoor enkele actieve nesten verloren zijn gegaan. Ook dit is gebeurd in strijd met de Wet natuurbescherming.

Bronnen

Literatuur

- Kapteyn, K. 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.
- Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Kerkuil *Tyto alba*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Rosse vleermuis *Nyctalus noctula*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Kennisdocument Steenuil *Athene Noctua*. Versie 1.0, juli 2017. BIJ12.
- Limpens, H., Mosterd, K. & Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV, Utrecht.
- Netwerk Groene Bureaus, 2017. Soortinventarisatieprotocollen. Versie juli 2017.
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017) Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl

Websites

- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>
- <https://wetten.overheid.nl/BWBR0038668/>
- <https://www.google.nl/maps/>
- <https://openstreetmap.org/>
- <https://www.sovon.nl/>
- <https://www.vogelbescherming.nl/>
- <https://www.verspreidingsatlas.nl/>